

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Reichardt del. H. Jensen lith.

H. B. Rosenblad. F. Svane.

F. G. Brønckhøj. K. F. Schibye.

LYKKESHOLM

för Magelund, i Fven.

LYKKE SHOLM

för Magelund, i Fyen.

Denne Gaard ligger i Ellested Sogn, Binding Herred i Nyborg Amt, ved Udspringet af den lille Åa Drbæk, der samtidig med Bindinge Åa falder ud i Fjorden ved Holsenhavn. Gaarden ligger smukt, i en bakket og frovrig Egn, ligesom Enden af en lille Junds, der indesluttet af skovbevorede Banker og ender med en Nolle; usædvanlig rige Kldebæld give Vegetationen omkring Gaarden en Friskhed og Frodighed, der virker dobbelt oplivende en smuk Sommerdag; Skovene ndmærke sig ved ranke og høje Stammer, som Bøgen gjerne faaer i et bakket Terrain. — Ruinen af det gamle Magelund er endnu kjendelig ved Enden af Gaardens Mark; Boldsstedet er omgivet med dybe Grave, har svære Grundsten og en Mængde Muurbrokker; det kaldes endnu Magelunds Slot, hvorvel det er ødelagt for 460 Aar siden, paa Dronning Margrethes Befaling, saa det er meget ubilligt naar Sagnet veed at fortælle om hende, at hun har boet paa Slottet: hun hjøbte denne Borg, ligesom Suse Andre, blot for at lægge den øde, følgende deri en klogere Politisk end vore fleste Konger. — Efter Udelæggelsen af det gamle Magelund er Lykkesholm — med hvilket Navn dog allerede Magelund benævntes — opført paa det nuværende Sted og dens vestre Hjørne siges endnu at være fra Dronning Margrethes Tid, hvilket dog ikke kan forholde sig saa; de to andre ere opførte 1784. Gaarden er omgivet med Grave og Fiske damme og har en smukt beliggende Have, saa at det hele gjør et mildt og venligt Indtryk og er ret en tiltalende dansk Egn.

Kuns meget faa af vore nuværende Herregaarde forekomme saa tidligt

som Lykkesholm. Allerede 1329 nævnes en Fru Kirstine af Magelund, der skjødde alt sit Gods i Hattesløv i Bøvlinge Sogn Skovby Herred til Peder Brok, som allerede fire Aar efter var i Besiddelse af selve Magelund. Denne Herre hørte til Landets rigeste og mægtigste Slægt, som i sit Vaaben berte en Tverbjæle og under de forskellige Navn Brok, Munk, Kani, Kirt, Krabbe har spillet en vigtig Rolle i vor Middelalder; Peder Broks Fader var den Hr. Niels Brok til Hylst, Ridder, der gjorde Opstand imod Erik Menved 1313 og derfor blev dømt fredslos Aaret efter. 1327 gav den fordrevne svenske Kongen Erik Valdemarson Peder Brok Fuldmagt til at indtræde alt hans Mødrengods i Jylland, Fyn og Sjælland, som forholdtes ham med Urette, deriblandt Skjelsker By. I Krigen 1331—32 mellem Kong Christoffer og Ørev Johan af Bagrien paa den ene, Hertug eller Kong Valdemar og Ørev Geert paa den anden Side holdt Peder Brok tilligemed mange andre Danske, med de sidste, da disse Kampe med Ørev Geert i den Tid endnu kunns være at betragte som en Borgerkrig, hvor det dreiede sig om Christoffer eller den stedvige Valdemar skulde være Konge i Danmark: det vilde være vanskeligt at afgjøre, hvo der var den stætteste Konge af disse to. 1333 pantsatte Peder Brok til Otto Splith for 100 Mark lød. Solv Søfelle med 9 Ræster Korn (324 Td. Byg) aarlig Indtægt og samme Aar sit Gods i Kilestrop og Kalltorp for 12 lød. Mark til en Borger i Døense, samt endelig til Claus Brok Magelund med 19 Ræster Korn (684 Td. Byg) for 200 Mark lød. Solv;

LYKKESTADEN

för Magelund, i Fven.

200 Mark løb. Sølv udgjorde dengang 2,800 Løb fiint Sølv eller 3,237 Rbd. 3 Mk. efter vor nuværende Møntfod; rimeligviis har Peder Brok havt det Uheld at blive fangen under Krigen i eet af de nærmest foregaaende Aar og har maattet udløse sig med 300 Løb. Mark af sine Fjenders Hænder. I Pantebrevet til Claus Blok bestemtes at Pengene skulde tilbagebetales i det næste Aar, og desuden betingedes af Magelund 5 Kæster Korn i Rente foruden Capitalen, hvilket ellers ikke var almindeligt med Pant i hiin Tid, da Creditor nød Indtægterne af Godset saalænge indtil han blev betalt. 1336 har Peder Brok identivis været Grev Geerts Staller eller Høvedsmand i Frisland, hvor han søgte at sætte sig fast paa Fjær ved at bygge sig en Borg, hvilket dog mislykkes, da Bønderne tilintetgjorde dette Afbødens første Forsøg paa at beherske dem ved faste Borge og fordrev ham af Landet eller sloge ham ihjel paa Stedet, idet Mindste har jeg ikke kunnet finde ham senere anført i noget Document.

Magelund havde Peder Brok indløste og det tilfaldt ved hans Død Sønnen Albert Brok, der maa være død uden Børn, da han tildeels arvedes af sin Søster, Jomfru Ellen Peders Datter Brok, som var iblandt dem, der maatte afstaae deres Eiendomme til Kong Valdemar Aftredag, — med det Gode eller med det Onde, efterjom det kunde træffe sig, — men som dog bleve i Besiddelse af samme indtil den mægtigere Dronning Margrethe gjorde Faderens Fordringer gjeldende. 1376 fjsjødede hun nemlig Dronningen imod en ringe Godtgjørelse sin Trebiedel af Søbygaard i Sjælland samt sit øvrige Gods i Løve Herred, Nyrup undtaget, hvilket hun havde arvet efter sin Broder Albert til Magelund; dette Efsjøde maatte hun dog selv i Aaret 1400 forklare som gjeldende alt sit Gods i Danmark, hvilket hun alt havde afstaaet til Kong Valdemar og siden til Dronning Margrethe; rimeligviis har Dronningen i Aaret 1376 endnu ikke voøet at gjøre sin hele Fordring gjeldende. Ellen Brok er ellers bekendt nok af det behynderlige Testament, hvorved hun overdrog sin Gaard i Nyrup ved Kallundborg med Tilliggende til Bor Fruer Kirke sammesteds, i Udtryk, der flurre stærkt i vore Dne nutidigs, især udtalte af en Dame.

De to Trebiedele af Albert Broks Efterslædenskab, altsaa ogsaa denne Andeel i Magelund, maate imidlertid være tilfaldne hans Enke, der formodentlig blev gift igjen med Iver Krummeboje, almindeligen kaldet Hvitte Ivan eller Svirkop, som 1360—80 eiede Sandholt. Han folgte Magelund med tilliggende Gods i Binding og Gudme Herreder til Brødrene Johan og Hartvig Summersbützel, og disse pantfattede det igjen i Aaret 1380 for 1000 løbige Mark Sølv til Hr. Evert eller Eberhard Moltke, Ridder og Nigets Marsk, paa de Bes-

tingelser, at det skulde være indløst inden en bestemt Dag i det følgende Aar og med Debitorernes egne Penge, ikke Andres, laante til dette Brug: stete dette ikke tilfaldt Pantet Creditor; denne Pantfættelsesmaade kaldes „Forbød“ og var ikke ualmindelig. Da Pengene ikke bleve erlagte til rette Tid, maatte Familien Summersbützel 1381 fjsjøde Gaard og Gods til den imidlertid opdøde Marcks Brødre, Hr. Vické Moltke til Kjøye og Johan eller Zenneke Moltke til Torshersfeld — nu Frydenal; — i de to sidste Documenter benævnes Gaarden saavel Lykkesholm som Magelund, og ti Aar efter forekom det sidste Navn allerede ikke mere.

Af disse to Brødre kjøbte Dronning Margrethe Gaard og Gods 1391 og afhændede det to Dage efter til Hr. Johan eller Zenneke Olafson (Björn) til Esolm, Ridder, ganske vist dog først efter at have givet Befaling til Borgens Rebrydelse, thi derom har det ved denne Handel vel især været hende at gjøre, da Dødelæggelsen af faste Borge af denne Dronning blev dreden med saa stor Zver, at hun sjelden lod nogen Leilighed dertil slippe sig ud af Hænderne. Hr. Zenneke Olafson fik isøvrigt Gaard og Gods for de dert indskaaende Penge, 600 Mark løb, der udgjorde 200 Mark løb. Sølv eller 2,936½ Rbd. efter vore Penge*). I Dronningens Dverdragelsesbrev nævnes udtrykkelig tilsielike den Del i Gaard og Gods, hendes Fader og Søn havde erhvervet, altsaa Ellen Broks Part, saa at hele Eiendommen nu var bleven samlet paa een Haand og Hr. Zenneke erholdt Gaard og Gods til evig Tje; rimeligviis stod denne Handel i Forbindelse med Salget af Herningesholm (Hirsholm), i hvilket han i de samme Dage afstod al sin Frues Arveret. Isøvrigt har man et Document paa dansk, der antages for et Udsaft til Dronningens Efsjøde, men som taler om 10,000 løb. Mark, hvorfor Dronningen skulde have pantfjat Hr. Zenneke Olsen Lykkesholm med Godset i Eufsted Birk; det hele Document bærer imidlertid saa tydelige Præg af Forfalskning og en langt senere Oprindelse, og stemmer saalidet overeens med Dronningens virkelige Efsjøde, der endnu er til, at det snarest er bleven forfærdiget hende 70 Aar senere for at begrunde en bebragerisk Fordring paa en høiere Arvpart, hvorom Talen vil blive paa sit Sted.

Hr. Johan Olsen var en rig og mægtig Mand af den ansete Slægt Björn: allerede 1387 var han Høvedsmand paa Nyborg Slot. Med sin Fru, Ingeborgs Peders Datter (Grubbe), fik han desuden meget Gods og forsagede bekræftigt sine Eiendomme: saaledes kjøbte han 1392 en Mølsgaard i

*) Marcken regnet for 13 løbige; af Godset maa stene 1380 rimeligviis er trykkelig Del været afhændet.

LYKKEHOLM

för Magelund, i Fven.

Næsbo af Sille Moltke i Borse og fik 1410 det meste af Jersjø Hovedgaard i Pant af Hr. Hartvig Limbel og Iver Katmanstorp; han nævnes som Rigsraad 1393 og oftere, var meget gavmild mod Kirker og Klostere, tildeels dog for at afsøde de Bødsomheder, han havde tilladt sig imod Nonneklosteret i Slangerup og deis Bønder. Hr. Jenneke er død før 1417, hans Frue allerede tidligere. De efterloste to Døttre, Sælle Johans Datter, der var gift med Hr. Axel Andersen, Ridder, Juliane eller Ellen Johans Datter, som fik Hr. Steen Basse til Lybjerg, Ridder, der deels affjøbte sin Svoger al dennes Andeel i Svigersfaderens Gods deels indløste det fra Andre, til hvilke Hr. Axel havde pantfadt det, thi Hr. Axel Andersen var en ligesaa slet Huusholder som Svogeren en god, og 1426 var den Sidste allerede i Besiddelse af alt Hr. Johan Olfens Gods, nemlig Hovedgaardene Søholm, Stutderup, Englerup i Sjælland, Lykkesholm, Rosendrup, Wallerup og Jersjø i Fyen, hvortil kom hans egen Hovedgaard Lybjerg i Sjælland og endeel Stregods samt nogle Gaarde i Nyborg, hvor Hr. Steen Basse var Hovedsmand og 1421 erhvervede Borgerkab for sig og Frue, med Ret til at drive Handel til Lands og Blands lige med andre Borgere.

Med sine Svende havde den strænge Ridder Uheld. Den ene, Føgeben paa Lykkesholm, anklagede han 1442 paa Hynbo Landsting for urigtigt Regnskab, en anden, Hans Kroft, blev endog dømt „som een ret Forræther, der haver gjort sobannæ Bærgning imod sit ræte brødh oc i sit ræte brødh, at hanum theforre aff ræte bar efter vor Lands Røugh eyntene æt henges eller ath skæggess.“ Om denne sidste Sag har man en bedrøvelig gammel Biser, der er for lang til her at indføres, hvor Hans Kroft siges at være bestydt for at have begaaet Ultrøstaf med den dydfærdige Fru Juliane (som Bisen kalder Fru Mettelille, hvilket næsten alle Fruer hedde i gamle Biser); dette kan nu gierne være, skjøndt Fruen dengang ikke kan have været ung mere: ialt Fald tog hun ikke „en Dvaldrif,“ som Bisen for den poetiske Skjønheds Skyld paafaaer, men meget drøveligt klager den Rættels Svend:

Af var jeg aldrig til Hove kommet
Men gaart de Saar at røgte,
Falt bedre da var jeg bleven belønnet;
For Legn tørde jeg ei frygte.

Hvor En maa ikke med Anden gaar
Udi ventlig Tale og Ande,
Der er det bedre at sige end at saare,
Dog sig ad Dærren stynde.

Falt bedre der er at bygge og boe
Udi de grønne Ege,
Dg tage til Fælle med Rytter faa,
Dg drille med sine Fevnlige.

End leve med daglig Kæbel og Dval
Alt paa de høie Borge,
Hvor man maa vende Stod og Fald.
Dg altid sulke og sørge.

Hos Dvindgunst er Vind og Fare,
Det skal Du Hofmand! mærke.
Klafferi og Legn. Hællighed og Vrede
Kommer Hjertet at bløde og værte.
Hun sørger mere for unge Hans Frost i Vollen ligger ispredt.

Om Hr. Steen Basse virkelig af Anger over sin Anklage blev:

i Hjertet saa bange,
Han render ad Skove og Mose!

er ikke let at sige, i alt Fald kan ikke den Siistelse af et evigt Vicariat i vor Frue Kirke i Nyborg naac i Forbindelse hermed, som han foretog 1427, Gud til Lov og alle Sjæle til Salighed, og hvortil han henlagde Hovedgaardene Jersjø og Rosendrup med en Mølle og 28 Bøndergaarde, var derimod snarere en Folge af hans eneste Søn, Jens Bases, Død, der rimeligviis er indtruffen i denne Tid. Dette Vicariat overdrog han 1441 til Antvorskov Kloster, til hvilket han desuden samme Aar skænkede 24 Pund Korn (72 Ld. Byg) i aarlig Afgift af Stifsbjerby i Sjælland. 1446 overdrog han alt sit Gods i Sjælland og Fyen til Hr. Torben Bille til Allindemagle, Ridder, der var gift med hans Søsterdatter, efter Sigende paa det Vilkaar at deres ældste Søn skulde optales efter ham, hvilket ogsaa skete; kort efter maa han være død, da hans Frue nævnes som Enke 1448. Hun ansaae sig imidlertid ikke for bunden ved Mandens Testament, men overdrog alt sit Gods til sin Børge, Hr. Oluf Krefsen Thott til Valls, Ridder, saa at der efter hendes i Aaret 1451 paafulgte Død mellem begge Parter opstod Strid, der dog endte med et Forlig, ifølge hvilket Hr. Torben Bille skulde have en Trededdeel af Lykkesholm og alt det Gods, Hr. Oluf Krefsen modtog tilligemed Lykkesholm af Fru Ellen, som Hr. Steen Bases rette Part.

Hr. Oluf Krefsen til Valls, med det lidet smigrende Tilnavn: den Uretfærdige, een af de mægtige Brødre af Familien Thott, som under Benar-nelsen Krefsen spillede en saa vigtig Rolle i det 15de Aarhundrede, døde 1464, efterladende sig Børn af to Ægtefæder, af det første blot een Datter, Fru Birgitte til Hammerstad, der var gift med en høfvel Ridder, Hr. Ernst Nielsen (Nat og Dag), og har faaet en sørgelig Berøms-nelse. 1452 blev hun paa Rigsdagen i Stockholm dømt til levende at brændes for at have givet sin Fader og Christian den Første Østerretninger om de oprørske Svanstes Planer, hvilken Dom paa Grund af hendes fornemme Byrd blev forandret til Bængsel paa Livstid i et Kloster, hvorfra hun dog efter

LYKKESHOLM

för Magelund, i Fven.

nogle Aars Forsk som ud. Senere gav hun sig meget af med at forfalste Documenter og lod dertil efterstille Signeter, baade af Levende og Døde, da man dengang endnu ikke brugte at underskrive Documenter, men Seglet var tilstrækkelig Beviis; een af hendes Skrivere bekendte i sin Dødskund at han havde været herde behjælpelig med mange saadanne Breve og kastet saamange falske Signeter, som man kunde holde i begge Hænder samlede, i Aaen ved Hammerflad; dette oplystes 1479 i en Retssag angaaende Balla. Da hun igjennem sin Fader var Medarving i Lykkesholm og altsaa havde Fordeel af at det funde see ud som om denne Gaard var bleven pantsat til Hr. Senncke Olsen af Dronning Margrethe for 10,000 lød. Mark, hvilket vilde udgjøre den uhyre Sum 150,000 Rbd., er hun vel ogsaa Ophavsmand til denne Forskaffning, for at der ved Skiftet maatte falde en god Skilling af til hende. Documentet er imidlertid aldrig blevet benyttet, maastee fordi det ikke lykkedes Fru Birgitte at erholde de fornødne Signeter, da det er uden Segl, men at det er falskt viser saavel Skriften som Indholdet tydeligt, ligesom ogsaa den anførte Sum er en saa stor Urimelighed for Dronning Margrethes Tid at den alene maatte være tilstrækkelig til at stemple Documentet som uægte.

Hr. Torben Billes Søn, Hr. Bendt Bille til Søholm, Ridder og Rigsraad, Lehnsmænd paa Tranekjær og Rødsbyhoved, arvede Faderens Andeel og udkjøbte Hr. Oluf Axlenss Arvinger, saa at han 1471 kunde tage Laasbrev paa Lykkesholm med alt Tilliggende, men derefter blev Gødsfætt rimeligvis fraskilt, og Gaarden med dens ringe Jordtillæg — der neppe har været mere end to eller tre Bøndergaarde, som næsten alle Høvedgaarde i hilsn Tid, — blev behandlet som en Brydegaard og forpagtet bort. Den er vel senere bleven kjøbt af Rigsraad Eiler Konnov til Hvidkilde, død 1565, hvis Datter, Fru Birthe Konnov, blev gift med Henning Qvitzov til Sandager, Qvitzovsholm, Rørbaek og Falde, hvem hun medbragte meget Jordegods, deriblandt formodentlig Lykkesholm, hvoraf han atter indrettede en Høvedgaard og lagde Gøds dertil: mulligvis har dog enten han selv eller hans Fader kjøbt Gaarden. Den ældre Høi af Høvedbygningen flyder ham ubentvivt sin Tilværelse, da der neppe havde været anden Bygning end paa simpel Bøndergaard i de foregaaende hundrede Aar. Henning Qvitzov døde 1569, Fru Berete Konnov 1590, hvorefter af deres mange Børn Eiler Qvitzov arvede Lykkesholm; han var Landdommer i Fyen og eiede tillige Søholt paa Lolland, hvorpaa han vilde tage Laasbrev 1622, men forhindrede deri af Solger Bille til Højbygaard, som tog Gjensværet. Eiler Qvitzov døde 1640, og samme Aar folgte hans Frue, Anna Brabe, Lykkesholm til den berømte

Hr. Christen Tommesen Sehested til Stotgaard, Rigens Raad og Rigens Cantler 1630—40, Kongens Cantler 1640—1657, i hvilket Aar han døde; han byggede Ladebygningerne paa Lykkesholm og gav 60 Rbd. aarlig Rente til Dnense Hospital; hans Frue var Mette Rosenkrands. Af deres Børn fik Kammerraad Erik Sehested Lykkesholm; han var Landcommissarius i Fyen, var gift med Fru Margrete Kamel og døde 1683, hvorefter Sønnen Otto Sehested arvede Lykkesholm, som han folgte ved Auction for Trang. Høistbydende blev hans Søster, Mette Margrethe Sehested, der døde barnløs 1713, efterat testamenteret Gaarden til sin Søsterdatter, Margrethe Kamel Winterfeld, dog skulde Gaardens tidligere Eier, Otto Sehested, have Opbold der saalænge han levede; Fru Mette Margrethe Sehested havde været gift først med Berndt Frederik von Deden til Møllegaard, død 1706, derefter med Vincents Raas til Møllegaard; hun var Enke, da hun kjøbte Lykkesholm. Fru Margrethe Kamel Winterfeld var først gift med Hans Frederik Raas, derefter med Christian Hugo Lützov; hun folgte Gaard og Gøds til Etatsraad Børge Trolle til Rallebølle, Rødkilde og Lungholm, der gjorde Opbud 1730, saa at alle hans Gaarde bleve solgte og han selv døde i Landsflygtighed i Antwerpen 1737. Lykkesholm kjøbte Geheimeraad Theodor Adeler, hvid Ridder og Amtmand over Nyborg og Tranekjær Amter, der døde 1766, hans Frue, Leopoldine Catharine Rosenkrands, 1767. Arvingerne folgte 1769 Gaard og Gøds for 71,000 Rbd. til Rigsraad Otto Lindegaard, hvis Enke 1784 opførte den nordre og søndre Høi af nuværende Høvedbygning; hun døde 1796, hendes eneste Søn, Justitsraad Salomon Lindegaard, 1825, efterat havde foretaget betydelige Forbedringer ved Gaard og Gøds; hans Enke beholdt Gaarden indtil 1838, da hendes eneste Søn, Justitsraad Otto Lindegaard, udkjøbte sine Medarvinger og eier Gaarden den Dag i Dag.

Lykkesholm udgjør efter den gamle Matrikel 69 Td. 5 Stp. 3 Fok. frit og 7 Td. 6 Stp. 2 Fok. 2 Alb. ufrigt Ager og Engs, 8—9 Td. Skovsklyde Hartorn under Høvedgaard en; efter den nye Matrikel udgjør dette 59 Td. 5 Stp. 3 Fok. 2½ Alb. frit og 2 Td. 7 Stp. 3 Fok. 2 Alb. ufrigt Hartorn; Arealer er 520 Td. Land Ager og Eng, 300 Td. Land Skov. Tiender: Gislav Sogns Konge og Kirketiende, hver matrikulerede for 40 Td. 4 Stp. Hartorn, Gullsted Sogns Konge og Kirketiende, hver matrikulerede for 12 Td. 2 Stp. 2 Fok. Bøndergødsfætt bestaar af 2 Vandmøller, 52 Gaarde og 65 Huse, gjør 358 Td. Hartorn efter den gamle og 338 Td. Hartorn efter den nye Matrikel; Møllehøi 14 Td. Hartorn.

